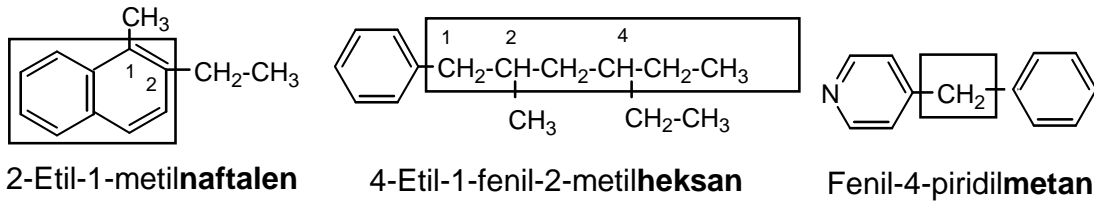

BİRARADA BULUNAN SIKLIK VE ASIKLIK YAPILAR

Asimetrik yapılar

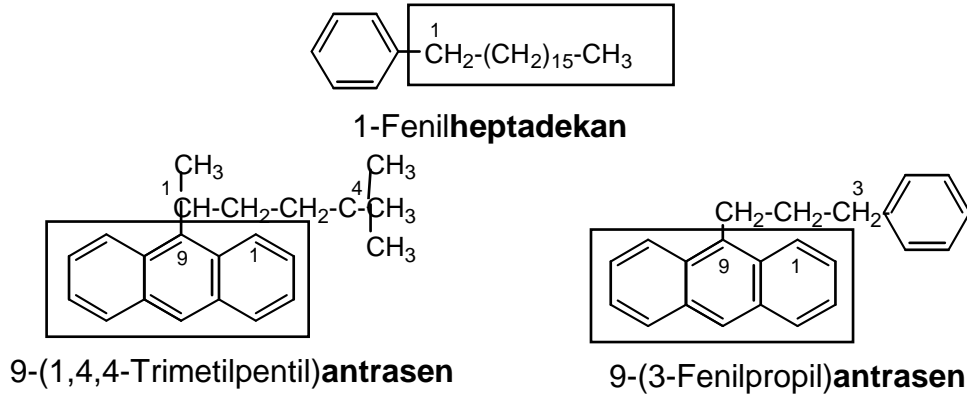
Siklik ve asiklik yapıları birarada içeren bileşiklerin isimlendirilmesinde bu yapılardan birisi, **sübstitüsyon** durumu veya **büyüklük** göz önüne alınarak **ana yapı** seçilir. Diğer kısım veya kısımlar sübstitüent olarak alınıp, ana yapının isminin başına, konumları da belirtilerek yazılır. Maddeye hangi kritere göre **daha basit isim** verilebiliyorsa, o kriter **tercih edilir**.

I-Yapıların sübstitüsyon durumlarına bakılarak isimlendirilmesinde, siklik ve asiklik yapılar, üzerlerindeki sübstitüentlerin sayısı bakımından karşılaştırılırlar; daha **fazla sübstitüent içeren kısım**, ana yapı olarak seçilir.

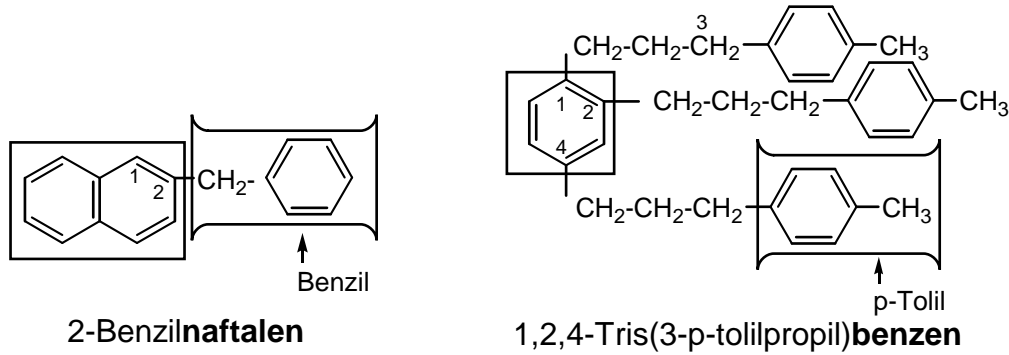
İlk örnekte 2 sübstitüent içeren siklik grup **-naftalen-**, ikinci örnekte 3 sübstitüent içeren asiklik grup **-heksan-**, üçüncü örnekte 2 sübstitüent içeren asiklik grup **-metan-**, diğer grup veya gruplardan daha fazla sübstitüent taşıdıkları için, ana yapı olarak seçilmiştir.

II-Yapıların büyüklükleri göz önüne alınarak yapılan isimlendirmede ise, grupların büyüklükleri bakımından karşılaştırılıp, daha **büyük kısım** ana yapı olarak seçilir.

Yukarıdaki ilk örnekte asiklik grup olan **heptadekan**, ikinci ve üçüncü örnekte ise siklik grup olan **antrasen** daha büyük oldukları için, ana yapı olarak seçilmiştir.

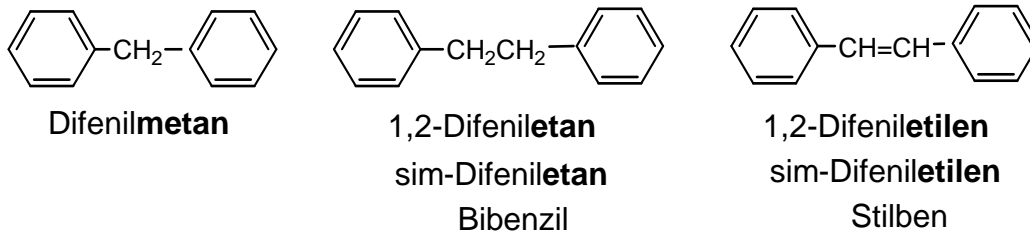
Her iki isimlendirme yönteminde de, ismi basitle tirmek amacı ile kompleks radikaller için -varsa IUPAC veya CA tarafından kabul edilmi - geleneksel isimler kullanılabilir.

Yukarıdaki ilk örneğin, sübstitüsyon sayısı göz önüne alındığında, *fenilnaftilmetan* şeklinde isimlendirilmesi gerekir. Ancak *benzil* radikali kullanılarak verilen *benzilnaftalen*, daha basit bir isimdir ve bu kullanılır. İkinci örnekte isim, *tolil* radikali kullanılarak, *1,2,4-tris [3-(4'-metilfenil)propil]benzen* yerine, *1,2,4-tris(3-p-tolilpropil)benzen* şeklinde basitletirilmiştir.

Simetrik yapılar

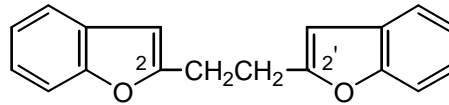
Asiklik bir köprü ile birbirine bağlanmış, aynı cinsten iki halka ya da halka sistemi içeren bileşikler, halkaların asiklik yapı üzerinde sübstitüent gibi gösterilmesi suretiyle, asimetrik yapılardaki ilk yöntemle göre isimlendirilebilirler. Bu tarz isimlendirmede, geleneksel isimlerde **sim-** (simetrik) öneki kullanılırsa da, genel uygulamada halkaların bağlanma konumları rakamlarla gösterilir. Bu tip bileşiklerden *difeniletan* ve *difeniletilen* için verilmiş bulunan *bibenzil* ve *stilben* özel isimleri, sistematik isimlendirmelerde de kullanılır.

Birbirine asiklik bir köprü ile bağlanmış, aynı cinsten iki halka içeren bileşiklerin isimlendirilmesinde uygulanan sistematik yöntemde, aradaki **köprünün isminin sonuna di** eki ve **halka ismi** getirilir. Alifatik yapıdaki köprülerden bazıları için kullanılan isimler, aşağıda gösterilmiştir.

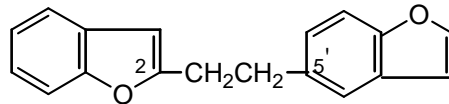
-CH ₂ -	Metilendi	-CH=CH-	Etendi
-CH ₂ CH ₂ -	Etilendi	-CH=CH-CH ₂ -	Propendi
-CH ₂ CH ₂ CH ₂ -	Propan-1,3-di	-C≡C-	Asetilendi

Halkalara ait bağlanma konumlarını belirleyebilmek amacıyla ile, halkalardan birisi normal, diğeri üstlü rakamlarla numaralandırılır; halkaların bağlandıkları konumlar, ismin başında gösterilir.

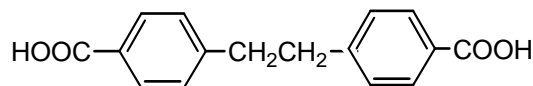
2,2'-**Etilendi**benzo[b]furan

Bu tip bileşiklerde, asiklik yapıya her iki halkanın da aynı konumdan bağlanmaları, diğer bir deyişle bağlanma biçimleri bakımından da simetri gerekmez; ismin başında bulunan konum numaraları, bağlanma biçimini göstermek için yeterlidir.

2,5'-**Etilendi**benzo[b]furan

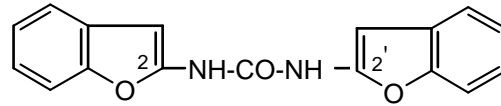
Bu yöntemle, halkalar üzerinde fonksiyonel grup taşıyan bileşiklerin isimlendirilmeleri yapılabileceği gibi, yaygın olarak kullanılan özel isimlerden hareketle de (özel isimlerin, köprü isimleri ile birleştirilmesi suretiyle) isim türetilebilir.

4,4'-**Etilendi**benzoik asit

Aynı cinsten iki halkanın, alifatik yapıdaki bir köprü yerine, hetero atom veya hetero atom içeren köprüler, ya da fonksiyonel grup niteliğindeki köprülerle bağlanması halinde de, benzer şekilde isimlendirme yapılabilir. Ayrıca bu tip köprülerden bazıları ve isimlendirme bakımından bir örnek bileşik üzerinde uygulanmaları gösterilmiştir.

-NH-	minodi	-CH ₂ -O-CH ₂ -	Oksidimetilendi
-O-	Oksidi	-O-CH ₂ -O-	Metilendioksidi
-S-	Tiyodi	-CO-	Karbonildi
-S-S-	Ditiyodi	-O-CO-O-	Karbonildioksidi
-N- 	Nitrilotri	-CO-O-CO-	Oksidikarbonildi
-O-C ₆ H ₄ -O-	Fenilendioksidi	-SO ₂ -	Sulfonildi
		-NHCONH-	Üreilendi

2,2'-**Üreilendi**benzo[b]furan